आजीगर्तिः शुनःशेपः स कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः। १-१२ अग्निः, १३ देवाः। १-१२ गायत्री,१३ त्रिष्टुप्

अश्वं न त्वा वारवन्तं वन्दध्या अग्निं नमोभिः। सम्राजन्तमध्वराणाम्॥ १ ॥०२७ ॥०१

वारवन्तम्- वरबलसम्पन्नम्। अश्वं। न- इव। स्थितम्। अध्वराणाम्- अहिंसाभूतकर्मणां सर्वभूतहितकर्मणां मध्ये। ध्वरो हिंसा तद्रहितत्वादध्वरः । नञस्तद्विरोधित्वादध्वरः सर्वभूतहितकर्म। सम्राजन्तम्- ज्वलन्तम्। अग्निम्- सर्वभूतहितक्रतुम्। त्वा- भवन्तम्। वन्दध्यै- अभिवादयितुं स्तोतुं वा वयं प्रवृत्ताः। वदि अभिवादनस्तुत्योः ॥१॥

स घा नः सूनुः शवसा पृथुप्रगामा सुशेवः। मीढ्वाँ अस्माकं बभूयात्॥ १ ॥०२७ ॥०२

सः। सूनुः- सहनशीलजः। पृथुप्रगामा- पृथुप्रगामी। सुशेवः- सुसुखः। अग्निः। घा- एव। शवसा- बलेन। नः- अस्माकम्। मीढ्वान्- वर्षकः। मिह सेचने। बभूयात्- भवतु ॥२॥

स नो दूराच्चासाच्च नि मर्त्यादघायोः। पाहि सदमिद्विश्वायुः॥ १ ॥०२७ ॥०३

स त्वम्। नः- अस्मान्। दूराच्च। आसाच्च- आसन्नाच्च। स्थितात्। अघायोः- पापायुषः। मर्त्यात्- मनुष्यात्। सदमित्- सर्वथा। विश्वायुः- सर्वोज्जीवनकारकः सन्। पाहि- रक्ष ॥३॥

इममू षु त्वमस्माकं सनिं गायत्रं नव्यांसम्। अग्ने देवेषु प्र वोचः॥ १ ॥०२७ ॥०४

अग्ने। त्वम्। अस्माकम्- नः। गायत्रम्- मन्त्रात्मकम्। नव्यांसम्- अभिनवम्। सनिम् - दानम्। देवेषु- द्योतनशक्तिषु। प्र- प्रकर्षेण। वोचः- ब्रूहि ॥४॥

आ नो भज परमेष्वा वाजेषु मध्यमेषु। शिक्षा वस्वो अन्तमस्य॥ १ ॥०२७ ॥०५

परमेषु वाजेषु- सुवर्लोकाख्यमनोवर्तिनीषु संपत्सु। मध्यमेषु- भुवर्लोकाख्यप्राणवर्तिनीषु संपत्सु। नः- अस्मान्। आ भज। अन्तमस्य- भूलोकाख्यशरीरवर्तिनीः। वस्वः- संपदः। शिक्ष- शिक्षय। शिक्ष विद्योपादानयोः ॥५॥

विभक्तासि चित्रभानो सिन्धोरूर्मा उपाक आ। सद्यो दाशुषे क्षरसि॥ १ ॥०२७ ॥०६

चित्रभानो- असाधारणरश्मे। अग्ने। विभक्ता- विशेषेण दाता। असि- भवसि। सिन्धोः- समुद्रस्य। उपाके- समीपे। उपरीति भावः। ऊर्मौ- तरङ्गे यः प्रवाहो भवति तम्। सद्यः- क्षिप्रम्। दाशुषे- दात्रे। क्षरसि- वर्षसि। अन्तः समुद्रे हृद्यन्तरायुषीत्यादिमन्त्रैः समुद्रः श्रुतौ आधारभूतसत्तामात्रहृदयम्। समुद्रादूर्मिर्मधुमानुदारदुपांशुना सममृतत्वमानट ्इत्यादिमन्त्रैः समुद्रस्य मधुमानूर्मिः चिद्रसः एव। तं सर्वभूतहितक्रतुर्वर्षतीति भावः ॥६॥

यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा वाजेषु यं जुनाः। स यन्ता शश्वतीरिषः॥ १ ॥०२७ ॥०७

अग्ने। यम्। मर्त्यं- मनुष्यम्। पृत्सु- युद्धेषु। अवाः- अवसि पालयसि। यं। वाजेषु- युद्धेषु। जुनाः- प्रेरयसीति सायणः। जू इति गत्यर्थः। सः। शश्वतीः- नित्यानाम्। इषः- कामनानाम्। यन्ता- नियन्ता भवति। सर्वभूतहितक्रतुप्रेरितः सर्वभूतहिताय यो विघ्नभूतशक्तिभिः युद्धं करोति सः कामनानां नियन्ता भवतीति भावः ॥७॥

नकिरस्य सहन्त्य पर्येता कयस्य चित्। वाजो अस्ति श्रवाय्यः॥ १ ॥०२७ ॥०८

सहन्त्य- सहनशील। अस्य- त्वत्प्रेरितस्य। कयस्य चित्- कस्यचित्। पर्येता- आक्रमिता। नकिः- नास्ति। अस्य वाजः- संपत्। श्रवाय्यः- श्रवणीया। परमव्योमजश्रुतिमयीत्याध्यात्मिकभावः। अस्ति ॥८॥

स वाजं॑ वि॒श्वच॑र्षणि॒रर्व॑द्भिरस्तु॒ तरु॑ता। विप्रे॑भिरस्तु॒ सनि॑ता॥ १ ॥०२७ ॥०९

सः- अग्निः। विश्वचर्षणिः- सर्वमनुष्यहितः। वाजम्- आत्मावरणशक्तिभिर्युद्धे। वृष्ट्यावरणशक्तिभिरुद्भूताग्निकार्यादिसङ्ग्रामे इत्याधिभौतिके। अर्वद्भिः- गतिशीलैः प्राणैः। ऋ गतौ। तरुता- तारयिता। अस्तु- भवतु। विप्रेभिः- मेधाविभिः। सनिता- दाता। अस्तु ॥९॥

जरा॑बोध॒ तद्वि॑विड्ढि वि॒शेवि॑शे य॒ज्ञिया॑य। स्तोमं॑ रु॒द्राय॒ दृशी॑कम्॥ १ ॥०२७ ॥१०

जराबोध- मन्त्रजपैर्बुद्ध्यमान। विशेविशे- विशां हितार्थम्। यज्ञियाय- पूजादानसङ्गतिकरणसंबन्धिने। रुद्राय- वेगाधिदैवताय। तत्। दृशीकम्- विद्यामयम्। स्तोमम्- अस्माभिर्जप्तं मन्त्रं। विविढ्डि- प्रविश ॥१० ॥

स नो॑ म॒हाँ अ॑निमा॒नो धू॒मके॑तुः पुरुश्च॒न्द्रः। धि॒ये वाजा॑य हिन्वतु॥ १ ॥०२७ ॥११

सः- तादृशः। अनिमानः- अप्रमेयः। धूमकेतुः- धूमेन ज्ञाप्यमानः। पुरुश्चन्द्रः- अतीव दीप्तः। अतीवाह्लादकः। चदि आह्लादने दीप्तौ च। धिये- धारणायै। वाजाय- सुगतये। वज गतौ। हिन्वतु- प्रीणयतु ॥११ ॥

स रे॒वाँ इ॑व वि॒श्पति॒र्दैव्यः॑ के॒तुः शृ॑णोतु नः। उ॒क्थैर॒ग्निर्बृ॒हद्भा॑नुः॥ १ ॥०२७ ॥१२

सः- तादृशः। रेवानिव- मघवानिव। इन्द्र इवेति भावः। विश्पतिः- जनानां पालकः। दैव्यः केतुः- असाधारणः सर्वभूतहितक्रतुरूपप्रज्ञाभूतः। बृहद्भानुः- महज्ज्योतिः। अग्निः। नः- अस्मदर्थम्। उक्थैः- स्तोत्रैर्युक्तान् मन्त्रान्। शृणोतु- परव्योमनि शृणोतु ॥१२ ॥

नमो॑ म॒हद्भ्यो॒ नमो॑ अर्भ॒केभ्यो॒ नमो॒ युव॑भ्यो॒ नम॑ आशि॒नेभ्यः॑।

यजाम देवान्यदि शक्नवाम मा ज्यायसः शंसमा वृक्षि देवाः॥ १ ॥०२७ ॥१३

अर्भकेभ्यः- शिशुभ्यः। नमः। युवभ्यः- तरुणेभ्यः। नमः। महद्भ्यः- वृद्धेभ्यः। नमः। आशिनेभ्यः- सर्वत्र व्याप्तेभ्यः नमः। अशू व्याप्तौ। यदि शक्नवाम- यथाशक्ति। देवान्- द्योतनशक्तीः। यजाम- पूजयाम। देवाः। ज्यायसः- ज्येष्ठस्य देवस्य। शंसम्- मन्त्रम्। मा वृक्षि- मा छेदयानि। ओव्रश्चू छेदने ॥१३॥